

M. KRIŠKOVA

SOVJETSKA ŽENA
U VELIKOM OTADŽBINSKOM
RATU

Drugo izdanje

Prijevod s ruskog

1945

IZDANJE GLAVNOG ODBORA AFŽ HRVATSKE

Historija naše domovine — to je vjekovna junačka borba ruskog naroda za nacionalnu nezavisnost, za slobodu. Naša bogata zemlja uvijek je izazivala zavist tuđina. Tko sve nije udarao na našu otadžbinu? U rasvitu naše historije na naše pretke — Slavene napadala su s istoka i juga skitačka plemena: Polovci, Pečenegi, Kazari, tatarske horde. Sa zapada su na rusku zemlju napadali — njemački psi-riteri, zatim Poljaci, francuski car Napoleon, njemački car Vilim II. Za vrijeme građanskog rata Nijemci i drugi strani osvajači pružili su svoje prljave šape na mladu sovjetsku državu. U danima velikog otadžbinskog rata u kojima živimo, sovjetski narod bori se protiv tupoglavih hitlerovskih bandi, koje su napale na našu otadžbinu, da bi otele sovjetsku zemlju i porobile narode, koji su se oslobodili ugnjetavanja ruskog carizma.

Kao nepristupačna stijena stajao je i stoji junački narod naše države. O tu stijenu uvijek su razbijali svoje lubanje osvajači svih plemena i nacija. Razbit će svoju fašističku lubanju i pobješnjeli Hitler.

Stari ruski knezovi odbili su najezde Polo-

vaca, Kazara, Pečenega, Aleksandar Nevski potukao je na ledu Čudskog Jezera njemačke pse-ritere. Dimitrije Donski pobijedio je Mamaja. Minjin i Požarski, ujedinivši narod, istjerali su iz Moskve Poljake i očistili rusku zemlju od njih. Veliki ruski vojskovođa Kutuzov protjerao je Napoleonove armije s naše zemlje.

U velikoj borbi našeg naroda za nacionalnu nezavisnost stvarao se karakter ruske žene — uporne, izdržljive, bogato nadarene.

U teško doba tatarskih najezda ruske su se žene držale isto tako junački kao i njihovi muževi, braća, sinovi i očevi. Sa zidova tvrđava one su sipale vrelu smolu na glave neprijatelja. One su oštrile strijele, opremale ratnike u pohode, bodrile ih u teškim trenucima. Kod svoje djece razvijale su svetu mržnju protiv neprijatelja domovine. Veliki pjesnik Ljermontov opjevao je ponosnu Slavenku-majku. Nad lešom poginulog muža ona podiže na ruke svoje dojenče:

»Pogledaj kako umiru ljudi,
I mržnji se uči na majčinoj grudi!«

U početku 17. stoljeća, kada je poljska šljah-ta (plemstvo) došla da pljačka Rusiju, na poziv Minjina naslagale su žene Nižnjeg Novgoroda pred noge narodnog vođe svoje dragocjenosti, krzna i novce. Ništa nisu žalile za pobjedu nad osvajačima. One su poslale svoje mu-

ževe, braću i sinove da obrane Moskvu, i ruski vojnici protjerali su neprijatelja s rodne grude.

Slavne učesnice u Otadžbinskom ratu 1812. godine izazivale su divljenje čak i kod neprijatelja. »Neobična zemlja, ovdje čak i žene ratuju« — govorio je Napoleon.

Seljanka Vasiljisa Kožina, vođa partizanskog odreda u smolenskim šumama, sjekirom i vilama uništavala je neprijatelje. Plemićka kći Nadežda Durova tajno je otišla na frontu. Zbog svojih junačkih djela dobila je oficirski čin.

U ratnim uslovima ruska žena dijelila je sa svojim narodom ne samo zlo, već je često s oružjem u ruci kao vojnik stupala u boj s neprijateljem. Strani osvajači, sramotno istjerani iz naše zemlje, zauvijek su zapamtili ne samo ruske muševce-ratnike, već i ruske žene-vojnice.

Ali ruska žena nije samo kao vojnik stupala u borbu za domovinu. Duboko čovječanska priroda ruske žene uvijek je saosjećala sa stradanjima i bolom naroda. Liječiti duševne i tjelesne boli bližnjega — to je njen poziv. Od pamtivijeka, u teškim godinama rata, ruska je žena liječila i njegovala ranjenike.

Za vrijeme obrane Sevastopolja 1854.—1855. godine među herojskim zaštitnicima grada bilo je i djevojaka. To su bile prve sestre pomoćnice. Veliki ruski kirurg N. I. Pirogov pisao je o njima: »Zanimljivo je, da se priproste i najmanje obrazovane sestre ističu svojom požrtvovnošću i izdržljivošću u izvršavanju dužnosti. One

divno znaju jednostavnim, dirljivim riječima kraj postelje mučenika ublažiti njihova teška stradanja. Druge pomažu ranjenicima na bedemima, pod samom vatrom neprijateljskih topova«.

Težnja za samostalnošću značajna je crta ruske žene. U borbi protiv nasilja cara i plemića nad narodom, ona je pokazivala primjere nezaboravnog junaštva.

U decembru 1825. godine najbolji dio plemstva ustao je protiv carske samovolje. Ustanak dekabrista bio je surovo ugušen. Vođe pokreta bili su osuđeni na smrt, ostali učesnici poslani su na robiju u Sibir. Njihove žene, predstavnice »više društva«, odrekle su se svih počasti i zadovoljstava što im je pružao visoki položaj i drsko izazivajući carizam otišle su za svojim muževima u daleki i tada strašni Sibir. Prave patriotkinje, u kojima je neugasivim plamenom gorjelo veliko osjećanje ljubavi prema domovini i prezrenja prema krvnicima naroda, one su imale snage za ta junačka djela i podijelile su sudbinu svojih muževa i braće.

Ruski narod uvijek je ustajao protiv tiranije. Nikada ne će u sjećanju naroda izbljediti ime na boraca za slobodu.

U mračno doba carizma ruske žene smjelo su podigle zastavu borbe za svoju slobodu, za svoje dostojanstvo, za svoje pravo na učešće u društvenoj djelatnosti. U nevjerojatno složenim i teškim prilikama one su branile to pravo. Ime-

na revolucionarki kao što je Sofija Ljvovna Perovskaja, Vera Nikolajevna Figner, svijetle nam iz prošlosti kao simbol odanosti narodu i samoprijegorne borbe za njega. Njihovi pogledi na razvitak revolucionarnog pokreta bili su po-grješni, ali — nama su beskrajno drage te prve laste revolucionarnog proljeća. Nije uzalud ruska literatura opjevala te prve vjesnice slobode i borce za narodnu stvar.

Još u prilikama apsolutističke Rusije, svestrano nadarena ruska žena proslavila se na području nauke i umjetnosti. Znamenita Nadežda Durova nije bila samo patriotkinja-vojn timer, nije bila samo hrabar ratnik, već je stekla slavu i kao književnica. Puškin se toplo izrazio o »Zapisima« Durove. Sovjetski narod čuva svetu uspomenu na Ljesu Ukrajinku zbog njene slobodoljubive riječi. Matematičar Sofija Kovaljevska bila je naučenjak svjetskog glasa, postala član tri inozemne akademije i pet univerziteta.

Napredne ruske žene postigle su te uspjehe u ono vrijeme, kada je ženi bio zabranjen pristup nauci, kada se njenom sudbinom smatrala kuhinja i dječja soba u porodici, najprostiji rad u tvornici i radionici, nadničenje kod plemića i kulaka.

Tipični lik ruske žene dao je veliki ruski pisac A. M. Gorki u djelu »Mati«. On je opisao žene, koje su izašle iz narodnih »dubina« i

aktivno se uključile u borbu ruske radničke klase za svoje oslobođenje.

Ruski narod je velik svojim patriotizmom i sposobnošću kojoj nema ravne, da se bori do posljednje kapi krvi. Za taj patriotizam on duhuje zahvalnost i ruskim majkama, koje u svojoj djeci od kolijevke odgajaju ljubav prema otadžbini. Lav Tolstoj je govorio: što jače, što snažnije majka ljubi svoje dijete, to ona više koristi doprinosi društvu. Za mnoge pisce lik majke bio je izvor nadahnuća i stvaralaštva.

Od najstarijeg doba ruska žena je slavljena kao velika trudbenica. Njekrasov je pisao o ruskoj seljanki:

»U nje je jasna i sigurna svijest

Da spas im je sav u radu.«

Žena-vojnica, društveni radnik, borac za sreću naroda, žena naučenjak, velika trudbenica, vrijedna domaćica i mati, koja voli — to je tip ruske žene, koji se izgradio u surovoj borbi naše otadžbine za svoju slobodu.

Za vrijeme revolucije i socijalističke izgradnje izraslo je novo herojsko pleme žena. U sovjetsko doba je žena, koja je stekla ravnopravnost, dobila jednako mjesto kao i muškarac u radu, u društvenom i kulturnom životu, u upravljanju državom, svestrano je otkrila svoju bogatu prirodu. Njena volja, plemenitost, patriotizam pretvorili su se u takvu moćnu snagu, kakvu historija još nije poznavala.

ŽENA ZEMLJE SOVJETA

U carskoj Rusiji pedeset od sto žena — najamnih radnica — bile su služavke i nadničarke.

U industriji, žena je bila nekvalificirana radnica, u seoskoj privredi — nadničarka.

Oslobođenje žene — to je veličanstvena pobjeda Velike oktobarske revolucije.

U sovjetskoj državi nađeno je jedino pravilno rješenje ženskog pitanja. Vladimir Iljić Lenjin pisao je 1920. godine:

»Radnički pokret postavio je kao jedan od svojih zadataka borbu za ekonomsku i socijalnu, a ne samo formalnu jednakost žena. Uklopiti ženu u društveno-proizvodni rad, izvući je iz »domaćeg ropstva«, osloboditi je podređenosti — koja otupljuje i ponižava vječnim i isključivim okvirima kuhinje i dječje sobe — to je glavni zadatak«.

Od prvog dana revolucije Partija i vlada počele su upornu borbu za oslobođenje žene.

Iza zakonskih mjera slijedilo je odlučno privlačenje žena na rad u proizvodnju, davanje mogućnosti ženama za aktivnu društvenu i državnu djelatnost. Vlada je počela stvarati čvrstu ekonomsku osnovicu za stvarnu socijalno-političku jednakost žene s muškarcem.

Sada, dvadeset pet godina poslije revolucije, kada je zajedno sa svojim narodom žena izvojevala potpunu ekonomsku i političku jednakost,

mnogi su zaboravili, koliko je složen proces razvitka prošla ona za četvrt stoljeća. Kada su prije dvadeset pet godina boljševici govorili da će kod nas, u slobodnoj državi, žena kaliti čelik, upravljati vlakovima i parobrodima, uzletati u nebesa, uspješno rješavati naučne probleme, kojima se bavi svjetska nauka, upravljati državom, — njih su nazivali romantcima i zanesenjcima. Koliko je energije bilo potrebno, kako je čvrstu boljševičku liniju valjalo sprovesti, da bi se postigli takvi rezultati!

Prvih godina poslije Velike oktobarske revolucije Partija i vlada su s izuzetnom pažnjom prilazile pitanju izdizanja žena na raznim područjima privredne, društvene i političke djelatnosti.

Drug Staljin je uvijek pratio proces izdizanja žena u raznim granama rada, zahtijevajući od boljševika pravilno rukovođenje njihovim svestranim razvitkom.

Sovjetska vlada izdala je niz zakona, koji olakšavaju položaj radnice-majke. Kod nas je opsežno sprovedena zaštita majke i djeteta. Trudna žena dobija dugi dopust, besplatnu liječničku pomoć, odmor u domovima za majke i dojenčad. Stvorena je široka mreža dječjih jāsala, dječjih vrtova, dječjih igrališta, gdje žene mogu smjestiti djecu za vrijeme dok rade. U tešnji da olakša materinske dužnosti i brigu o zdravlju djece, vlada i sindikalne organizacije podigle su mnoštvo dječjih sanatorija i svako-

dnevno organiziraju oporavilišta. Svakodnevna briga države o djeci stvorila je povoljne uvjete za učestvovanje majki u proizvodnom radu. Žene su dobile slobodnog vremena za obrazovanje, za društveni rad. Ali sovjetska država nije se zaustavila na tome. Od prvog dana revolucije počelo je široko razvijanje sistema pomoćne službe za kućne poslove — kolektivne kuhinje, praonice, komunalne ustanove. Time se žena oslobađala »domaćeg ropstva«, time je dobijala mogućnost da se posveti stvaralačkoj djelatnosti u svim granama rada, nauke i kulture.

Oslobođenje žene u selu išlo je znatno sporije nego u gradu. U staro vrijeme bila je žena na selu više zarobljena nego građanka. Doista »pomislite samo — kaže drug Staljin, — šta su žene predstavljale prije, u staro doba. Dok je bila djevojka smatrana je, tako reći, posljednjom radnicom. Radila je za oca od zore do mraka, a otac ju je još korio: 'Ja te hranim'. Kad se udala, radila je za muža, radila onako kako joj je on zapovijedao, a i muž ju je opet korio: 'Ja te hranim'«.

Trebalo je mnogo napora da se žena-seljan-ka izvuče iz kućnog ropstva, da se kod nje razvije smisao za društveni život.

Kolhoz je postao glavni put k oslobođenju žene.

»Radnim danima — trudodnjima — kaže drug Staljin — kolhoz je oslobodio ženu i učinio je samostalnom. Ona sad više ne radi ni za

oca — dok je djevojka, ni za muža — kad se uda, već prije svega radi za sebe. To i jest oslobođenje žene, u tome i jest značenje kolhoznoг poretka, koji radnu ženu čini jednakom svakom muškarcu-radniku.«

U sovjetskoj zemlji žena je postigla visoke kvalifikacije u svim granama djelatnosti.

Čitavoj zemlji poznata su imena mnogih žena i djevojaka.

Ana Ivanovna Ščetinjina postala je 1936. godine kapetan prekooceanskog broda i izvršila dva puta oko svijeta. Dusja i Marusja Vinogradova započele su stahanovski pokret u tekstilnoj industriji. Paša Angelina, čija je majka znala samo za ralo i srp, postala je čuvena traktoristkinja, postala je začetnik socijalističke utakmice djevojaka-traktoristkinja. Kolhoz-nica Marija Demčenko, primjenjujući naučne principe u poljoprivredi, postigla je rekordni prinos šećerne repe. Sada je završila poljoprivrednu akademiju.

Avijatičarke Valentina Grizodubova i Polina Osipenko postavile su 1937. godine nekoliko međunarodnih rekorda. Polina Osipenko, Vera Lomako i Marina Raskova izvršile su 1938. godine hidroavionom lijet bez spuštanja iz Sevastopolja u Arhangelsk. Nijedna avijatičarka svijeta nije letjela tako daleko. Poslije godinu dana Valentina Grizodubova, Polina Osipenko i Marina Raskova izvršile su slavni daleki let bez spuštanja preko Sibira.

Valentina Hetagurova proslavila se kao začetnik pokreta djevojaka, koje su odlazile na rad na Daleki Istok. Hiljade »hetagurovki« odazvale su se njenom pozivu i otišle na obale Tihog Oceana da osvajaju najbogatiji kraj rođene zemlje.

Nikle iz redova naroda djevojke i žene postigle su visoku socijalističku kulturu. U državnom akademskom Velikom kazalištu ulogu Luše u operi »Uzorana ledina« igra i pjeva glumica Nadežda Čubenko. Prije sedam-osam godina ova jednostavna seljačka djevojka iz Ukrajine igrala je na diletanskoj pozornici. Naše omiljene violinistkinje i pijanistkinje Galina i Marina Kozolupova, Nina Jemljanova, Roza Tamarkina priznate su kao majstori visoke klase — sve su one dobitnici nagrada na međunarodnim natjecanjima.

Godine 1938. vlada je nagradila 1518 žena, od njih 1031 za uspjehe u proizvodnji.

Takve uspjehe mogla je žena postići samo pod sovjetskom vlašću, koja je, — ne na riječima, već na djelu, — osigurala stvarno oslobođenje žene.

Vrlo velik broj žena u sovjetskoj zemlji postale su organizatori, rukovodioci gospodarstava.

U svojstvu predsjednika i zamjenika predsjednika kolhoza radilo je 1939. godine trinaest tisuća žena. A za upravljanje kolhozom treba imati velike organizatorske sposobnosti. Tako

odgovornog i složenog posla mogla se prihvatiti samo žena, koja se razvila u uslovima ravnopravnosti, koja je prošla veliku sovjetsku školu.

Kod nas mnogo žena učestvuje u upravljanju državom, 189 žena je izabrano za izaslanike Vrhovnog sovjeta SSSR, 848 za izaslanike Vrhovnih sovjeta saveznih republika, 588 za izaslanike Vrhovnih sovjeta autonomnih republika i stotine tisuća — za članove gradskih i seoskih sovjeta.

Veliki otadžbinski rat Sovjetskog Saveza protiv hitlerovskih osvajača pokazao je za kakvu je herojsku borbu, za kakav požrtvovan rad sposobna sovjetska žena.

U ovim teškim godinama sovjetske žene su zaista postale moćno uporište domovine. One služe u redovima Crvene armije na najraznovrsnijim područjima, u raznim rodovima vojske. Na bojnopolju one herojski, ne štedeći svoje živote, pružaju pomoć ranjenim vojnicima. Na svim mjestima u pozadini zamjenjuju muškarce, koji su otišli na frontu.

Ova historijska uloga žene u ratu postala je moguća samo zato, jer su Partija i vlada neumorno odgajale ženu-patriotkinju za kvalificiranog, kulturnog radnika, za inicijativnog organizatora i rukovodioca, sposobnog da sam rješava složena politička i privredna pitanja. Za tu ulogu žena je pripremana u toku čitavog razvitka sovjetske države.

UČENICE KOMSOMOLA

U oblikovanju novog pokoljenja žena odigrao je ogromnu ulogu lenjinsko-staljiniski Komsomol. Borba Komsomola za novo, sovjetsko pokoljenje žena ima svoju slavnu historiju. Od prvih dana svoga postojanja Komsomol je postavio kao jedan od najvažnijih zadataka odgajanje i uvlačenje djevojaka u društveni život i rad. U borbenoj društvenoj organizaciji, u udarnoj grupi, kako je Vladimir Iljić Lenjin nazvao Komsomol, stvarao se taj svestrano razvijen, slobodarski karakter djevojke, koji je iskovala naša mlada republika, — djevojke organizatora, trudbenika, javnog radnika, naučenjaka.

Pitanje privlačenja ženske omladine u komsomolske organizacije, pitanje specijalnog rada među djevojkama postavljeno je istodobno s postupkom Komsomola. Otada to pitanje u toku niza godina, nije skidano s dnevnog reda komsomolskih kongresa i konferencija. Rezultati toga rada Komsomola pokazali su se već prvih mjeseci njegova postojanja. Djevojke su prihvaćale pozive Komsomola, postajući svijesne njegove goleme uloge u općoj borbi za izgradnju socijalizma i u vlastitom životu, i rado su stupale u Komsomol.

Mlada komsomolska organizacija sprovodila je za vrijeme građanskog rata ogroman, neumoran rad među omladinom.

Ravno s konferencija, komsomolci su odlazili na frontu, na subotnjik — da sijeku drva za

tvornice, da grade uskotračne željezničke pruge. U komsomolskoj organizaciji vatreno se raspravljalo o pitanjima novog sovjetskog morala, izučavala se historija revolucionarne borbe proletarijata, stvarali planovi o novom životu, za koga je svaki bio spreman da položi vlastiti život. U takvoj atmosferi djevojke su usvajale revolucionarni pogled na svijet, sticale smisao za društveni rad i uskoro pokazale — kakva je energija, kakva nesalomiva volja bila skrivena u njima.

Pune revolucionarnog plamena i klasnog gnjeva, komsomolke su odlazile na frontu. Nadahnute idejom borbe za otadžbinu trudbenika, one nisu znale ni za kolebanje, ni za strah.

Historija Komsomola čuva uspomenu na djevojke-junakinje, koje su dale svoje živote za pobjedu sovjetske vlasti. Evo jednog od junačkih djela komsomolki za vrijeme građanskog rata.

U Odesi, koju su bili zauzeli bjelogardejci, komsomolska organizacija organizirala je velik ilegalni rad. Crnostotinaši su zatvorili sedamnaest komsomolaca. U januaru 1921. godine bjelogardejski sud donio je svoju surovu presudu. Devetero ih je bilo osuđeno na vješanje, a osmero na robiju. Među osuđenima na smrt bilo je i djevojaka. Ni mučenja, ni poniženja nisu ih mogla prinuditi da izdaju drugove, koji su ostali na slobodi, nisu mogli pokolebati nji-

hovu vjeru u pobjedu naroda. Kada je osuda bila izrečena, komsomolka Ida Krasnoščekina podrugljivo je upitala:

— Zar je to sve? Znajte, naši drugovi svaki dan dolaze do stanice i stići će i do vas. Mi umiremo mladi, umiremo spokojno, jer će za nama i radi nas poći nove stotine upornih boraca!

Pred smrt Ida je napisala oproštajno pismo svojim. To pismo svjedoči o njenoj visokoj revolucionarnoj svijesti.

»Mili, rođeni! — pisala je Ida Krasnoščekina. — Kroz dvadeset četiri sata mene će objesiti na korist potomstvu. Odlazim iz života svijesna da sam izvršila dužnost prema revoluciji. Nisam uspjela mnogo da uradim. Što ćeš? Duboko sam uvjerena, da proces sedamnaestorice imade daleko veće značenje za revoluciju, nego smrt devetero njih. Mila sestro, ne tužuj za mnom, budi revolucionarka, utješi mamu. Ostavljam tvome mališanu u amanet da uradi ono, što ja nisam stigla da učinim na revolucionarnom polju. Vrlo sam vedra, potpuno mirna, i ne samo ja, nego i svi ostali. Pjevamo, raspravljamo o političkim temama; poslije dvije nedjelje zatvora odjednom sam se osjetila slobodnom. Samo mi je žao, i tužna sam što su mnoge osudili tako strogo. Meni je dvadeset godina, ali osjećam, da sam za ovo vrijeme postala mnogo starija. U ovom trenutku moja je želja, da se svi moji bliski odnose prema mojoj

smrti ovako, kako se ja odnosim, — lako i svijesno. Zbogom! Živjela Komunistička revolucija!»

Na frontama građanskog rata sovjetske žene su se ovjenčale slavom besmrtnih djela. One su s oružjem u rukama branile sovjetsku vlast. Pisac Dimitrije Furmanov naslikao je znameniti tip žene-ratnika u liku Anke puškomitraljesca. Na tom romantičnom liku odgajalo se mlado pokoljenje sovjetskih djevojaka. On im je bio blizak po svojoj prirodi, kao sama Anka, obična sovjetska djevojka, nikla u revoluciji. Pod imenom Anke — Furmanov je opisao stvarnu junakinju građanskog rata Marusju Popovu. Svaka djevojka, duboko se zamislivši nad Ankinim likom, trudila se da u sebi razvije njene osobine. Junakinje Velikog otadžbinskog rata — to su prave sljedbenice Anke-puškomitraljesca, Ide Krasnoščekine — svih onih, što su predano branile mladu sovjetsku republiku u godinama građanskog rata.

Komsomol je za njih bio škola. One su u Komsomolu dobile siguran naučni pogled na svijet. U Komsomolu one su očeličile svoj karakter, naučile da se bore do posljednje kapi krvi za pobjedu ideja Lenjina-Staljina. Njihovi podvizi na frontama Velikog otadžbinskog rata još jedamput pokazuju, kako je Vladimir Iljič Lenjin genijalno odredio ulogu Komsomola, postavljajući mu zadatak idejnog odgajanja omladine.

U toku čitave svoje historije Komsomol je uporno nastojao da se postigne ekonomska samostalnost djevojaka kao neophodna osnovica za idejni i moralni razvoj ženske omladine.

Komsomol je postavio preda se brigu o pismenosti djevojaka, o njihovom stručnom osposobljavanju, o političkom obrazovanju. Šaljuci omladinu u tvorničke škole. (FZU), tehničke i druge stručne škole. Komsomol je postigao da su žene, dobivši obrazovanje, ulazile u proizvodnju kao kvalificirani majstori i inženjeri. Komsomol je smjelo uzdizao djevojke na odgovorne poslove.

Komsomolske organizacije posvetile su osobitu pažnju tome, da od seljačkih djevojaka stvore kadrove organizatora i aktivista. Pod rukovodstvom Komsomola ženska seoska omladina uzela je najaktivnije učešće u izgradnji poljoprivrede.

Komsomol je pokazao naročitu upornost u zaštiti samostalnosti djevojaka.

Prvih godina poslije revolucije kod nesvjesnih omladinaca još uvijek je bilo zaostataka nepovjerljivog i često podrugljivog odnosa prema djevojkama — javnim radnicama. To je otuđivalo djevojke od Komsomola, od učešća u proizvodnom radu, usporavalo njihov razvoj u javne radnice. A djevojkama i inače nije bilo lako probiti put. Nije bilo tako mnogo onih, koji su čvrsto vjerovali da će žena imati dovoljno snage za svaku vrstu društvene i držav-

ne djelatnosti. Na III. sveruskoj konferenciji u junu 1923. godine Komsomol je otkrio i osudio nedopustivo natražnjačko gledanje na sovjetsku ženu i zahtijevao postavljanje ozbiljnih drugarskih odnosa u Savezu — »kao potreban uvjet za razvoj djevojaka«.

Obrazovanje djevojaka, njihovo privlačenje na privredni i organizatorski rad postavlja se skoro na svim kongresima i konferencijama Komsomola kao centralno pitanje.

Sav praktični rad Komsomola, u toku čitavog njegovog postojanja, prožet je plemenitim zadatkom ostvarivanja potpune ravnopravnosti žene. Na tom poslu Komsomol je bio vjeran pomoćnik Partije.

ŽENA RADNICA

Godine 1934. lenjingradske žene pisale su drugu Staljinu:

»Mi ne ćemo rat. Mi smo zauzeti stvaralačkim radom. Ali ako na nas napadnu, tim gore po naše neprijatelje! Mi smo spremne za rat. Radnici će poći na frontu. Mi ćemo zamijeniti svoje muževe, braću i drugove.

... Ne goloruki, već dobro naoružani pod zaštitom čelika izaći će naša braća pred neprijatelja«.

Sovjetske žene održale su svoje obećanje. Kada je počeo veliki otadžbinski rat i muškarci stali odlaziti na frontu žene su stale raditi u proizvodnji, na transportu, na sovhoznim

i kolhoznim poljima. Kakvu snagu one predstavljaju, kakva je uloga žene u privrednom životu zemlje, neka kaže samo ova činjenica: u tvornici, u kojoj je upravitelj drug Dvinov, od radnika koji su stupili na rad za vrijeme rata sedamdeset pet od sto su žene. 1938. godine žene su sačinjavale više od polovine radnika u kolhozima, a sada su one odlučujuća sila u poljoprivredi. Dovoljno je reći, da u sastavu mehaničarskih kadrova sovhoza i kolhoza radi oko pet stotina tisuća žena.

Zamijenivši muževe, žene uspješno izvršavaju prvorazredne zadatke, koji stoje pred pozadinom. Zajedno s muškarcima, koji rade u pozadini, one neprekidno opskrbljuju Crvenu armiju tenkovima, avijonima, bacačima, municijom, hranom, odjećom i obućom.

U referatu »25-godišnjica Velike oktobarske socijalističke revolucije« drug Staljin je rekao: »Mora se priznati, da naša zemlja još nikad nije imala tako snažnu i organiziranu pozadinu«.

Naša pozadina daje Crvenoj armiji sve što joj je potrebno. A za to mi mnogo dugujemo ženama.

Sovjetska žena nije se uplašila odgovornosti koju joj je povjerila domovina, Partija, drug Staljin. Tisuće domaćica, mladih djevojaka, učenica počele su raditi u »muškom« zvanju. Domovina je znala, da će one imati snage za svaku vrstu posla.

Prije dvadeset godina djevojci je bilo mnogo

teže da postane bravar, nego danas traktorist, livac čelika, rudar. Za vrijeme sovjetske vlasti Partija, Vlada i Komsomol naučili su žene da se ne boje nikakvog stručnog rada. Visoko majstorstvo žene-radnice, žene-kolhoznice postalo je obična pojava.

Učešće žene u produktivnom radu razvilo je njenu prirodnu sklonost za štednju, njene pronalazačke i organizatorske sposobnosti, učvrstilo u njoj upornost, volju da dostigne cilj, iskovalo čvrsti, smjeli karakter, kadar da stvara, gradi, odlučuje.

Sve te osobine, koje obilježuju sovjetsku ženu, osobito jasno su izišle na vidjelo u toku rata.

Ne raditi slabije nego što ratuju očevi, muževi, braća i sinovi na fronti, — to je cilj koji su sebi postavile žene u pozadini.

Sovjetske patriotkinje izjednačile su mašinu u tvornici i traktor na kolhozu s tenkom na bojnom polju.

Nekadašnja pastirka Dusja Ivanova iz Isilj-Kulja (Omske oblasti) stupila je za vrijeme rata na željeznicu. Brzo je savladala posao dežurnog u stovarištu goriva. Kroz kratko vrijeme, njena brigada je ukrcavala gorivo za lokomotivu deset puta brže, nego što su to prije rata radili muškarci.

U kolhozu »Crveni oktobar« Njekrasovskog rajona, Jaroslavske oblasti, komsomolskom organizacijom rukovodi mlada djevojka Zoja Pjetuhova. Za vrijeme rata povećala se odgovornost

komsomolske organizacije za rad kolhoza, a komsomolci su počeli više ulaziti u kolhoznu proizvodnju. Prva obaveza, koju su komsomolci uzeli na sebe — bio je neumoran rad za frontu. I ovu obavezu oni časno ispunjavaju. U organizaciji nema nijednog komsomolca, koji je 1942. godine izradio manje od četiri stotine radnih dana. Zoja Pjetuhova ima na svom računu oko sedam stotina pedeset radnih dana. Komsomolci su priredili hranu i tople zimovnike za stoku, popravili konjušnice, svinjce, torove za ovce, izgradili nove kokošinjce, izgradili silose u koje se mogu smjestiti oko četiri stotine tona hrane. Kolhoz je na vrijeme završio i proljetnu sjetvu i skupljanje ljetine.

Komsomolci su posvetili veliku pažnju prikupljanju sredstava za naoružanje Crvene armije. Iz ličnih prihoda priložili su oko trideset tisuću rubalja za eskadrilu aviona »Jaroslavski komsomolac« i sedamdeset tisuća za tenkovsku kolonu »Ivan Susanjin«.

Zoju Pjetuhovu kao najugledniju radnicu kolhoznici su izabrali predsjednikom kolhoza. Nisu se prevarili u svom izboru. Pod rukovodstvom mlade djevojke kolhoznici su odlično pripremili proljetnu sjetvu 1943. godine i sproveli je kolektivno, na visokom stepenu tehnike, završivši je prije roka.

Radni heroizam žena i djevojaka postao je za vrijeme rata masovna pojava. Za vidne us-

pjehe i primjernu opskrbu fronte sedam stotina žena u prometu odlikovano je ordenima i medaljama. Među njima oko trideset mašinista, preko dvadeset ložača.

Za vrijeme rata žena je pokazala neviđeni radni heroizam.

U jesen 1941. godine, kada se neprijatelj približavao Moskvi, tisuće Moskovljanki izišlo je na gradnju obrambenih utvrđenja. Tri četvrtine pojasa obrambenih utvrđenja oko Moskve izgradile su žene. Žene su, uglavnom, osigurale gorivom Moskvu i njene tvornice u zimi 1942.-43. godine, preuzevši na sebe teški rad sječe drva.

Za moskovsku djevojku — milicionera Šuru Grišutinu smjelo se može reći riječima Njekrasova:

»Konja će u trku zaustavit,
Ući će u kuću što gori!«

Godine 1941. za vrijeme žestokih naleta fašističkih strvinara na Moskvu, Šura je neustrasivo ulazila u zapaljene zgrade i spasavala bolesne, starce, djecu. Iz zapaljene zgrade u Zamoskvorečju ona je spasila sedam mališana.

Izvanredni heroizam pokazuju žene Lenjingrada.

U neposrednoj blizini fronte, u stvari na samoj fronti, lenjingradska žena nije gubila izdržljivost i upornost u radu. Jedna tvornica u Lenjingradu imala je u određenom roku izvršiti narudžbu za frontu. Nije bilo dovoljno radničkih

ruku. Komsomolka Bjeljajeva, koja je radila na jednoj mašini, smjelo je prešla na dvije i već prvog dana ispunila normu za dvjesta posto. Lenjingradske radnice bile su spremne da svojim dahom zagrijavaju mašine, kako bi pripremile oružje i municiju za branitelje Lenjingrada.

Zimi 1941.-42. godine na mrazu od četrdeset stepeni, djevojke Lenjingrada, pod žestokim artiljerijskim bombardiranjem, gradile su uskotračnu željezničku prugu da bi dovezle drva za zamrzli grad. Djevojke su bile gladne, padale su od iznemoglosti, ali nijedna nije odustala od ispunjenja zadatka, koji je u ime pobjede nad fašistima dobrovoljno uzela na sebe.

Podnoseći nadčovječanske muke, žene i djevojke Lenjingrada noćima su bdile kraj postelja ranjenika otimajući ih smrti. Gladne, iznurene, davale su svoju krv za spas života boraca. U blokiranom Lenjingradu, bez normalne ishrane, bilo je šest tisuća davalaca krvi! Žene su nalazile u sebi snage, da i vojničke zemunice učine udobnima. General-major Romanov piše: »Lenjingradske djevojke nose u sebi silnu moralnu snagu koja oplemenjuje. Koliko duševne topline, prijatnosti, čistog prijateljstva unose one u surovi život fronte. Brižljiva ženska ruka dovodi u red i ukrašava zemunicu, uređuje horcu odijelo. Kako mnogo znači ta ženska nježnost za borca s fronte, odvojenog od porodičnog ognjišta, koji vrši surovu službu!«

Sovjetska žena smatra rad za frontu kao sveti dug prema domovini. I nikakve sile ne mogu je natjerati da prekine rad, ma koliko bili teški uvjeti toga rada.

Jedna od učesnica antifašističkog ženskog mitinga govorila je: »Mi žene imamo posebne račune s Hitlerom: fašizam — to je najgori neprijatelj žena. Fašisti — ne samo da ubijaju i ponižavaju naše muževe na frontu, oni se životinjski izruguju nad dostojanstvom i čašću majki, žena, djevojaka... Samo plamenom mržnjom može žena odgovoriti tim banditima«. Ta mržnja naručava sovjetsku ženu neobičnom upornošću i heroizmom.

U jesen 1941. godine, za vrijeme bojeva za Rostov, u zgradi željezničke stanice dežurale su telefonistkinje. Neprekidno su štekali mitraljezi, eksplodirale mine.

— Šta ćemo? Možda bi trebalo da odemo, djevojke? — pitao je netko.

— Ne, mi ne ćemo otići, drugovi! — čvrsto je odgovorila komsomolka Klaudija Mirošnjičenko. — Ne ćemo otići dok ne dobijemo naređenje. Na posao! Veza mora raditi bez prekida.

Djevojke su se povezivale s upravom željeznice, s Batajskom, spajale se s gradom, obavještavale o stanju na stanici. A okolo su bili Nijemci. Sedam sati dežurale su telefonistkinje ne prekidajući posao ni za minutu. Noću im je izdano naređenje da napuste stanicu. Prebacivši

se kroz prozor na krov zgrade, djevojke su se spustile na peron, probile se na lijevu obalu Dona i sastale se s borcima Crvene armije.

Dugo, sa životinjskom tvrdoglavošću i tupoglavošću, ne žaleći žive snage, prodirali su Nijemci k Sevastopolju. Bombardirali su, unakazivali artiljerijskim granatama, palili ponosni sovjetski grad. Mučili su ga, ubijali mirne građane, malu djecu. A opsjednuti grad je požrtvovno napezao sve svoje snage, ljudi su ostajali na svojim mjestima. Među njima je bilo mnogo djevojaka. Pod neprijateljskim bombama i granatama one su bez predaha radile u tvornicama, previjale ranjenike, davale im svoju krv. Za vrijeme jednog napada iz zraka radnici na numeratoru Anastasiji Čaus otkinuta je ruka. Kada se Nastja oporavila, vratila se u tvornicu. Ova djevojka je izrađivala jednom rukom pet normi za jednu smjenu.

U područjima neposredno kraj fronte žene često puta ravno iz tvornice odlaze na frontu, prihvaćaju pušku.

Olga Kovaljeva, prva staljingradaska žena-livac čelika, odlično je pripremala čelik, a kada je neprijatelj došao do vrata grada, Olga je uzela pušku i otišla u narodnu zaštitu. Ona je pošla u boj za domovinu, za Staljina, za Staljingrad i poginula braneći rodni grad.

Proteći će godine, utišat će se ratna huka, naša zemlja ponovno će početi živjeti sretnim

životom. Ali, nikad se ne će izbrisati iz sjećanja narodnog heroizam sovjetske radnice u danima Velikog otadžbinskog rata. Potomci će s divljenjem slušati priče o tome, kako su njihove majke u nesebičnom herojskom radu branile zajedno s Crvenom armijom, čast i nezavisnost svoje domovine.

ČOVJEČNOST I SAMOPRIJEGOR

Rat je donio takve teškoće da je za trenutak moglo izgledati kako žene ne će imati snaga da ih savladaju. Iz svake porodice otišli su na frontu rođaci i znanci. Neobičan rad, koji je zahtijevao velike fizičke napore, pao je za vrijeme rata u dio ženi i djevojci. Sva težina materijalnih briga pala je na njezina leđa.

Ali rat, očeličivši karakter žene, nije je osurovio. Koliko je materinske nježnosti ona pružila ratnoj siročadi, koliko pažnje poklanja frontovcima! Prisvojenje djece postalo je kod nas svenarodni pokret. Ne prisvajaju djecu samo žene, koje poznaju radost materinstva, već i sasvim mlade djevojke. Historija će ovjekovječiti likove tih slavni kćeri naroda i staviti ih u isti red s onima, koje s oružjem u rukama spasavaju dječje živote od razjarenih dvonogih životinja, koje su nasrnule na našu zemlju.

Čovjek se mora diviti moralnoj snazi naše žene i djevojke na bojnopolju. U vatri boja, muž bolničarke Klaudije Orlove umro joj je na rukama od teških rana. Tiho ga spustivši na

zemlju, ona je poljubila njegove već ledene, beživotne usne. Još samo trenutak i ona bi, — kad bi pustila na volju jecajima koji su razdirali grudi, — pala na drago tijelo i više je nitko ne bi mogao podići. Ogromnim naporom volje Klaudija se pribrala. Ne osvrćući se, otpuzila je do neprijateljskih žičanih prepreka, gdje su ranjenici pod vatrom čekali njenu pomoć. Osamdeset pet ranjenih vojnika iznijela je toga dana Klaudija na svojim ramenima s bojnog polja. Oni, koji su kasnije sretali tu malenu, krhku ženu, divili su se — odakle joj snaga da izvrši takav podvig.

Sestra pomoćnica Tamara Smirnova učestvovala je u smjelim desantnim operacijama. Jedamput, pomažući u noćnom izviđanju ranjenim mornarima, bila je ranjena u glavu, grudi, bedro i ruku. Iako je izgubila mnogo krvi, Tamara je previjala ranjenike. A zatim, pod neprijateljskom vatrom, bez hrane, dva dana i dvije noći probijala se k našim šančevima.

Vojni ranarnik Nina Kljujeva iznijela je s bojnog polja šest stotina ranjenika. Koliko moralne čvrstine treba imati, kako čovjek mora biti požrtvovan, da bi šest stotina puta stavio na kocku svoj život za spas života drugog čovjeka!

Socijalistički humanizam, osjećanje drugarske dužnosti, odanost domovini — to je postalo priroda sovjetske žene. Eto zašto se sovjetske žene i djevojke, noseći na sebi težinu rata, brinu o porodicama frontovika, o ratnoj siročadi. Pre-

zirući smrtnu opasnost, zaboravljajući vlastite rane, sestra pomoćnica spasava ranjenike. Majka, koja je izgubila ljubljenog sina, uzima oružje u ruke. Žena, na čijim rukama tek što je umro njen muž, iznosi na svojim ramenima ranjene vojnike s bojnog polja. Za sovjetsku ženu dužnost je iznad svega. Lični bol ustupa pred stradanjima naroda, za čiju sreću ona daje svoj život.

Na fronti Otadžbinskog rata herojski je poginula Nataša Kovšova. »Natik« — zvali su u porodici ljupku djevojku. Nataša je na fronti bila hrabar snajper, neumoljiv lovac Nijemaca. Kući je slala pisma, puna ljubavi i utjehe.

»Djevojčice — sestrice moje! Vragolanke moje najmilije! Mačkice bjeličaste i crnkaste!« — pisala je teško ranjena Nataša svojim. Ona šalje pozdrave bratiću »Tolj Vasiljiću«, nježno moli babušku da pazi na sebe, da ne pobolijeva i da počešće piše, moli Marinočku da nauči mijesiti piroge, a ona će doći da ih proba. Opisuje krasna mjesta, u kojima se ona »odmara s Mašenjkom u zasebnoj udobnoj zemunici«. Nježno, oštromno brbljanje Natašino podsjeća na cvrkutanje vesele ptičice. A evo šta je u stvari preživjela Nataša, šta je skrivala od svojih iza srdačnog, veselog razgovora s njima u pismima.

Vodila se teška i duga borba. Probivši se u selo, Nataša je usput ranila pet njemačkih vojnika. Skočivši na njemački tenk, ona je udarila po njemu kundakom, izazivajući otud neprija-

telja. U tom momentu bila je ranjena u obje ruke i obje noge. Lijeva ruka joj se odjedamput objesila kao uže. Ali je desna još nekako radila. Nataša je, pomoću te ruke, odvukla s bojnog polja smrtno ranjenog komandanta bataljona i previla ga. Umro je na njenim rukama.

Eto, poslije takvog moralnog i fizičkog napora pisala je Natic svoja srdačna, topla pisma. Takvu jaku moralnu snagu mogla je imati samo djevojka, koju je odgojio veliki sovjetski narod.

Sada, kada među nama nema Nataše Kovšove, koja je herojski poginula na fronti, teško je vjerovati da je mogla umrijeti ta vesela, živahna djevojka. Takvi ljudi su besmrtni. Njihov lik podstiče nas na heroizam, na borbu za sreću i slobodu naše domovine.

Koliko bola doživljavaju majke, nevjeste, žene, sestre, pune bojazni za svoje bliske, koji se tuku s ljutim neprijateljem. Ali — samo ohrabrujuću riječ i strogu opomenu — da nepoštedno tuče Nijemca — šalje sovjetska djevojka, žena mužu, sinu, bratu, kao da i ne pomišlja da on može poginuti. Sovjetski ratnik nepoštedno ubija neprijatelja, herojski braneći domovinu. On zna da ga kod kuće čeka vjerna žena, koja sve svoje snage daje fronti, da ona, kao i on, živi samo mišlju o pobjedi nad neprijateljem, jer od pobjede zavisi sreća domovine — sreća i radost njene porodice.

Vjerna uspomeni na muža, žena besmrtnog heroja — avijatičara Gastelo na svoj način na-

stavlja njegovo djelo. U bolnici, brižljivo njegujući ranjene vojnike, ona ispunjava svoj dug prema domovini.

Mnoge sovjetske djevojke i žene odlaze na frontu, da bi s borcima Crvene armije podijelile teškoće borbe i radost pobjede.

Evo pisma smjele izvidničarke — dobrovoljca Antonine Kuzmine svome drugu:

»Mili Saša! Već je četvrta godina kako smo se rastali. Kako se dobro sjećam tvog odlaska. Prohuktala je lokomotiva, prošao vlak, ti si mi mahnuo kapom, a ja sam dugo stajala i gledala za vašim vlakom.

Kada je počeo rat, razumjela sam, da je i moje mjesto tamo, gdje se nalaziš ti — u boju. Mnogo muke me je stalo, dok sam dobila dozvolu da stupim u vojsku kao dobrovoljac. Najzad mi se želja ostvarila. Sad i ja nosim vojničku kapu. Desetke puta išla sam u pozadinu naprijatelja i izvršavala zadatke.

Tri puta su me ranili. Ali ja nastavljam da se borim, jer znam, nitko osim nas samih, osim mene, tebe, i drugih mladih ljudi naše otadžbine ne će je moći obraniti. I tako, po buri i kiši, danju i noću, provlačeći se kroz vodu, trske, šume i močvare idem s pištoljem u ruci i izvršavam zadatke.

Imala sam jedno neobično teško iskušenje. Ni sama već nisam mislila da ću ostati živa. Devetog septembra dobila sam zadatak. Noću sam pošla u pozadinu protivnika. Puzim, idem

šumama, ponegdje pretrčim. Dva dana i dvije noći morala sam presjedjeti u vodi. Ipak sam izvršila zadatak i 18. septembra predala izvještaj svojoj jedinici. Ali, istoga dana pala sam u šape agenata Gestapoa.

Mili moj, da znaš, šta su sa mnom radili! Mjesec i po dana su me mučili, tukli šipkama, bacali u hladnu vodu s ledom, u podrum, tukli nogama po trbuhu, štivali. Tri dana objesili su radiotelegrafistkinju Valju, osamnaestogodišnju Moskovljanku (ne znam joj prezime), koja je zajedno sa mnom ležala u zatvoru. Nijemci su me privodili njenom lešu na vješalima i iznudjivali priznanja.

Šestog novembra su me obavijestili, da će i mene objesiti. Njemački psi udesili su da kaznu izvrše na dan 25-godišnjice naše Velike revolucije. Čula sam, kako su bili odlučili toga dana skupiti sve mirne stanovnike, da gledaju kad me budu vješali. Izmučena, slaba, ležala sam u podrumu. Bilo mi je vrlo teško i odvratno: zar je sad sve svršeno! Skupivši posljednje snage, pobjegla sam.

Rođeni moj, koliko sam još imala da pretrpim! Lutala sam po mrazu šumama, odjevena u ljetno odijelo. Prozebla sam i razboljela se od upale pluća. Hvala ruskim ljudima, oni su mi dali utočište, kod njih sam preležala mjesec i po dana. Jedne decembarske noći prešla sam preko fronte. Ranili su me i dugo sam ležala u bolnici.

Sada sam izašla iz bolnice, ponovno se vratila na frontu. Ovih mjeseci nakupila sam dovoljno snage i zdravlja, pa mogu nastaviti svoj posao izvidničarke.

Sada sjedim u bunkeru i pišem ti ovo pismo. Nijemci su nedaleko od nas. Preda mnom, u kutiji od konzerva, stoji jorgovan i đurđica. Tiho je — Nijemci šute. Ponovno sam pročitala ovo pismo i malo sam se oneraspoložila; rođeni moj, koliko se dugo nismo sastali, sjećaš li se, kako si mi donosio cvijeće? Ali, ti ne obraćaj pažnju na ovaj redak — to je tako — naprosto uspomena. Završit će se rat i mi ćemo se ponovno sastati i uzavrijet će naš divni život, Saša! . . . »

Takvih djevojaka, kao što je Kuzmina, kod nas je na tisuće. One tvrdo podnose teški rastanak, čvrsto uvjerenе u bolja vremena, u pobjedu stvari za koju se bore, prenoseći svoju vedrinu, svoj optimizam na prijatelje, drugove, rođake i znane ljude.

Sovjetska zemlja odgojila je staljinsko pokoljenje žena i djevojaka, bezgranično odanih domovini, koje nepokolebivo dočekaju sve nevolje i dostojanstveno podnose ratne teškoće.

ŽENA-RATNIK

Što je dublja, što je snažnija ljubav prema narodu i domovini, prema njenim rijekama, šumama i stepama — to je oštrija mržnja prema neprijatelju.

Marusju Bajdu opkolila je grupa njemačkih vojnika. Desetci poživinčenih fašista stajali su prema jednoj sovjetskoj djevojci. Izgledalo je, da je ishod tragedije jasan. Što je osjećala Marusja? Da li ukočenost od smrtnog straha, kakov osjeća čovjek kad se sretne s mutnim hipnotizerskim očima zmijinim? Da li užas osuđenog, užas bezizlaznosti, kad noge otežaju kao utezi i zalijepe se za zemlju? Da li neodoljivu želju da pobjegne? Možda su ta osjećanja kao munja prostrujala njome. Ali ih je djevojka ugušila u sebi. Ona ne smije ustuknuti pred neprijateljem! Svetim plamenom gorjela je mržnja u njenim grudima. I Marusja je stupila u borbu. Preciznim hicima oborila je petnaest Nijemaca, pet ih je ubila kundakom. Marusju su ranili. Ali ona se probila svojim. Dvadeset fašista platilo je glavom pokušaj ubijstva sovjetske djevojke, Heroja Sovjetskog Saveza Marije Bajde.

Kad su Nijemci prodrli u selo Golubovku Jeleckog rajona Orlovske oblasti, tamo se zadržala traktoristkinja Ana Mirgorodska. Dohvativši nekoliko ručnih bombi i naoružavši se revolverom, ona je pošla tamo odakle se čula borba.

Vidjela je, kako je ranjen njen komandir, kako ga je opkolilo pet fašista. Izrodi su uhvatili ranjenoga i počelo je zvjersko mučenje.

Traktoristkinja je bacila bombu. Četiri fašista su ubijena, peti je ranjen. U pomoć ranjenom fašisti trčala su trojica Nijemaca. Ana je

bacila još jednu bombu — i sva trojica pali su na mjestu mrtvi.

Onih strašnih dana, kad je neprijatelj bio nedaleko od Moskve, kada je već prilazio vratima Lenjingrada, pet i po hiljada Moskovljanki dale su izjave o stupanju u narodnu obranu. Na frontu su odlazile majke, žene, kćeri frontovika. Komunistkinja Antonina Vasiljevna Sergejeva stupila je u redove Crvene armije zajedno sa svojim sinom, borcem puka za zaštitu iz zraka. Ksenija Nazarovna Timofejeva otišla je na frontu zajedno s dvjema kćerima — Lidijom i Anom.

Žene i djevojke Sovjetskog Saveza izučavaju rukovanje bacačem, puškomitraljezom, izučavaju snajperstvo, minerstvo, pokazujući da i na tom poslu one mogu da postanu majstori.

U postizanju vojničkog majstorstva one su pokazale istu onu upornost i volju, kojima se sovjetska žena odlikuje na svakom poslu.

Našu djevojku-ratnika karakterizira neustrašivost. Ona s prezrenjem govori o Nijemcima: »Drski, ali kukavice«.

— Oni su kukavice zato što iza sebe nemaju domovinu, — kaže avijatičarka Budanova. — Nijemac i ne ratuje za domovinu, već za pljačku. Zato on i juri tamo gdje je sigurno, a kad je teško — bježi. Zašto da svoju kožu stavlja na kocku? A kod nas nema toga. Letiš i osjećaš, — no, kako bih rekla? — pa, eto, osjećaš čitavu domovinu iza sebe, svu djecu koja su ostala tamo, svu ljepotu naših gradova, sve

bogatstvo zemlje. I kad se sretneš s Nijemcem, postoji samo jedna misao: »Da ne propustim! Nipošto ne ću propustiti!« I tu nema straha, ne, ostaje ti samo da radiš.

Drugarica Budanova vrlo je lijepo izrazila onu unutrašnju, pokretačku silu, koja vlada sovjetskom ženom-ratnikom. Upravo ta duboka ljubav prema domovini čini je neustrašivom u boju.

O tome, kakvu nesavladivu snagu predstavlja ta crta naših djevojaka-ratnika, svjedoči slučaj iz ratničkog života avijatičarke Budanove.

Pod Staljingradom, poslije izvršenja svog zadatka, vraćala se Budanova na svoj aerodrom. Uporedo s njom letjela je njena drugarica. Najedamput je Budanova ugledala veliku grupu njemačkih bombardera, koji su letjeli prema našem vlakom s gorivom. »Dvanaest aviona, — prebrojala je Budanova. — Šta da se radi?« Dala je znak drugarici. Ova je odgovorila:

— Nemam goriva.

— Spusti se! — signalizirala joj je Budanova, a sama je grozničavo pomislila:

— »Što da radim? Što da radim? Dvanaest, a ja jedna . . . Ali gadovi lete prema gorivu. Ne, ne smijem propustiti!«

I s tom mišlju odvažna sovjetska avijatičarka jurnula je među same neprijateljske avione.

Taj iznenadni upad u samo središte grupe aviona izazvao je među fašističkim grabljivcima paniku. Oni nikako nisu mogli pretpostaviti, da

je u borbu s njima stupio samo jedan avion, a ni na pamet im, naravno, nije palo, da je pilot — djevojka. Nijemci su brzo izbacili sav tovar bombi i pobjegli. Ali ubrzo su vidjeli, da je samo jedan sovjetski avion i svi su nasrnuli na njega.

Vješto izmičući i oštro napadajući Budanova je u neravnom boju oštetila njemački bombarder. Ostali, vidjevši s kakvim majstorom-pilotom imaju posla, žurili su da prekinu borbu. Budanova je dotukla Nijemca i vratila se na svoj aerodrom.

Nikad se ne će ugasiti slava, kojom su se ovjenčale junakinje Sovjetskog Saveza Uljana Gromova, Ljubov Ševcova i drugi članovi ilegalne komsomolske organizacije »Mlada garda«. Oni su zajedno s drugim članovima štaba razvili neumornu djelatnost u Vorošilovgradskoj oblasti u vrijeme, kad su je bili okupirali njemački osvajači.

Članovi »Mlade garde« pisali su i lijepili na godišnjicu Oktobra sovjetske letke i plakate u gradu Krasnodonu, oni su u parku i na nekim zgradama istakli sovjetske zastave, uništili nekoliko desetaka njemačkih vojnika i oficira, organizirali bijeg sovjetskih zarobljenika, ometali mobilizaciju sovjetskih ljudi na prisilni rad u Njemačku, dobavljali tajne dokumente, tajno slušali i širili izvještaje Sovjetskog informacijskog biroa, palili skladišta, spremišta žita i drugo.

Uljana Gromova ubacivala je u njemačke ustanove sovjetske djevojke i preko njih orga-

nizirala desetine diverzantskih akcija. Ljuba Ševcova bila je izvidničarka. Na razne načine ona se probijala u štabove njemačkih jedinica i dobavljala tajne izvještaje i važne dokumente.

Ni žestoki teror, ni zvjerska mučenja nisu mogla ugasiti težnje mladih patriotkinja, da se bore za oslobođenje domovine.

Hitlerovcima je pošlo za rukom da otkriju organizaciju.

U mučilištima Gestapoa djevojke su ispitivali na najvjerskiji način, ali ništa nije moglo slomiti njihovu volju.

Nekoliko sati prije izvršenja smrtne kazne član štaba »Mlade garde« Uljana Gromova, Morzeovim abecedom predala je u sve tamničke ćelije članovima »Mlade garde« posljednje naređenje štaba: »Posljednja zapovjed . . . Nas će povesti u smrt. Vodit će nas ulicama grada. Mi ćemo pjevati omiljenu Iljičevu pjesmu.«

Izmučeni, iznakaženi mladi heroji, među njima i djevojke, išli su visoko dignute glave.

Izmučen tegobnom tamnicom

Slavnom si smrću pao.

U borbi za radničko djelo

Časno si glavu dao.

pjevali su oni, završavajući na ulici Krasnodona svoj posljednji put. Na njihovim tjelesima bile su strašne rane i opekline. Oni su bili izbodeni usijanim iglama, tučeni do besvijesti. Na leđima Uljane Gromove bila je usječena petokraka zvi-

jezda, Šuri Bondarevoj bile su odrezane grudi, Ljubu Ševcovu fašistički izrodi nekoliko su puta uzdizali na vješala, nadajući se da će od nje izvući iskaze o partizanima. Ali su mlade patriotkinje umrle slavnom smrću, ne odavši ni jednom riječju svoje tajne njemačkim ljudožderima.

Lik slavnih partizanki Zoje Kosmodemjanskaje, Lize Čajkine, Uljane Gromove, Ljube Ševcove i drugih — potiče stotine i hiljade sovjetskih patriotkinja na nove i nove herojske podvige u slavu naše domovine.

Veliki otadžbinski rat odgojio je milijune sovjetskih žena, podigavši ih u nepomirljivu borbu protiv nečasnog neprijatelja, koji je vjeronomno napao na našu zemlju. Podli hitlerovci osjećaju na sebi djelovanje te moćne ženske snage, uvijek i svuda — stoji li naša žena kraj mašine i kuje smrtonosno oružje, obrađuje li polja i odgaja li žito za Crvenu armiju, uliva li u sinovljevo srce osjećanje ljubavi prema domovini i žestoku mržnju prema njenim neprijateljima, ubija li sama, nepošteditno, neprijatelja na bojnopolju.

Odgojene od Partije Lenjina-Staljina, žene — vjerne kćeri Sovjetskog Saveza — izvršuju smiona djela u ime domovine u prvoj liniji fronte, u tvornicama i zavodima, na kolhoznim i sovhoznim poljima.

Slava sovjetskoj ženi, herojskoj učesnici borbe sovjetskog naroda za čast, za slobodu, za nezavisnost domovine!

